

RAPPORT

Aanvullend onderzoek vleermuizen dijkversterking Neder-Betuwe

Klant: Waterschap Rivierenland

Referentie: BF6777WMRP2111171043

Status: S0/00

Datum: 6 december 2021

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX Amersfoort
Water & Maritime
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Aanvullend onderzoek vleermuizen dijkversterking Neder-Betuwe

Ondertitel:
Referentie: BF6777WMRP2111171043
Status: 00/S0
Datum: 6 december 2021
Projectnaam: Dijkversterking Neder-Betuwe
Projectnummer: BF6777
Auteur(s): Youri Boom

Opgesteld door: Youri Boom

Gecontroleerd door: Geoffrey de Rooij

Datum: 6 december 2021

Goedgekeurd door:

Datum:

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V. en dient voor publicatie of anderszins openbaar maken te worden geanonimiseerd.

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Methode	4
3	Resultaten onderzoek	10
3.1	Resultaten Waalbandijk 115	10
3.2	Resultaten Waalbandijk 14	12
3.3	Overzicht resultaten	12
4	Effectbeoordeling	13
5	Conclusie en aanbevelingen	14

Tabellen

Tabel 2-1	Waalbandijk 115: onderzochte soorten en leefgebiedsfuncties	6
Tabel 2-2	Waalbandijk 14: onderzochte soorten en leefgebiedsfuncties	7
Tabel 2-3	overzicht uitgevoerde onderzoeks rondes voor Waalbandijk 115	8
Tabel 2-4	overzicht uitgevoerde onderzoeks rondes voor Waalbandijk 14	8
Tabel 3-1	overzicht van de waargenomen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen per gebouw	12

Figuren

Figuur 2-1	Waalbandijk 115: overzicht loods (links) en scheuren en kieren in loods (rechts)	4
Figuur 2-2	Te slopen loods aan de Waalbandijk 115 (roodomlijnd)	5
Figuur 2-3	Waalbandijk 14: Overzicht schuur (links) en pannendak en scheuren in de muur (rechts)	5
Figuur 2-4	Te slopen schuur ter hoogte van Waalbandijk 14 (roodomlijnd)	6
Figuur 2-5	Onderzoeksagenda vleermuisonderzoeken Waalbandijk 115	7
Figuur 2-6	Onderzoeksagenda vleermuisonderzoeken Waalbandijk 14	8
Figuur 3-1	Invlieglocatie gewone dwergvleermuis (rode pijl), waargenomen op 28 mei 2021	10
Figuur 3-2	Vastgestelde zomerverblijfplaatsen (links en midden) en aangetikte potentiële zomerverblijfplaats (rechts)	11
Figuur 3-3	Zomer- en paarverblijfplaatsen en foerageergebied ter hoogte van de Waalbandijk 115. Roodomlijnd = te slopen gebouw, paarsomlijnd = foerageergebied, blauwe pijlen = invliegers, gele pijl = uitvlieger, groene pijlen = in- en uitvliegend door ramen	11

1 Inleiding

Aanleiding

Nederland wordt beschermd door ongeveer 3.500 kilometer primaire waterkeringen (dijken), waarvan elke zes jaar wordt nagegaan of ze nog voldoen aan de wettelijke normen. Is dit niet het geval, worden onder de vlag van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) versterkingsmaatregelen uitgevoerd.

In het kader van het HWBP gaat Waterschap Rivierenland de Waalbandijk tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en Wolferen versterken. Dit doet het Waterschap Rivierenland in het project “Dijkversterking Waalbandijk Neder-Betuwe”. Om de uitvoering van de dijkversterking mogelijk te maken zijn er tal van onderzoeken uitgevoerd, waaronder ecologisch onderzoek. Uit het ecologisch onderzoek naar de haalbaarheid van deze ontwikkeling in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) - uitgevoerd door Royal HaskoningDHV van 2017-2020¹ - is naar voren gekomen dat er mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen in twee gebouwen binnen het plangebied aanwezig zijn. Het gaat om een stenen loods aan de Waalbandijk 115 en een stenen schuur op het perceel aan de Waalbandijk 14 te Dodewaard. Deze bebouwing wordt gesloopt in het kader van het dijkversterkingsproject, waardoor negatieve effecten op voortplantings- en/of verblijfplaatsen van vleermuizen niet op voorhand uit te sluiten op basis van enkel een natuurtoets. Hierdoor kan de sloop van de bebouwing leiden tot een overtreding van een verbodsbepaling uit de Wnb, waarvoor in de regel een ontheffing benodigd is. Voor de (eventuele) aanvraag van de Wnb-ontheffing is het noodzakelijk te weten welke soorten er van de bebouwing gebruik maken en welke functie deze heeft. Om de functie van de te slopen bebouwing voor vleermuizen te bepalen, is in 2021 nader onderzoek uitgevoerd. De voorliggende rapportage bevat de resultaten van dit onderzoek.

Doel onderzoek

Het doel van het soortgericht vervolgonderzoek is om eventueel aanwezige verblijfsfuncties van vleermuizen nader te onderzoeken, zodat effecten van het voornemen beoordeeld kunnen worden in het licht van de Soortenbescherming van de Wet natuurbescherming. Aan de hand van de effectbeoordeling kunnen passende maatregelen worden getroffen.

De onderzoeksvragen van het soortgerichte onderzoek zijn als volgt:

- Is de voor vleermuizen geschikte bebouwing in het plangebied in gebruik als rust- en/of verblijfplaats (zomer-, kraam- en/of paarverblijfplaats), en zo ja, door welke soort of soorten?
- Welke (negatieve) effecten zijn te verwachten op deze soorten indien de voorgenomen ingreep doorgang vindt en welke verbodsbepalingen van de Wnb worden dan overtreden?
- Kunnen voorzorgsmaatregelen genomen worden om negatieve effecten en daarmee een overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen? Zo ja, wat zijn die voorzorgsmaatregelen?
- Moeten mitigerende maatregelen genomen worden om negatieve effecten te verzachten en is het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wnb noodzakelijk en zo ja, is een aanvraag voor een ontheffing haalbaar, bijvoorbeeld met het oog op een zwaarwegend (openbaar) belang?

¹ Dijkversterking Neder-Betuwe. MER Neder-Betuwe, achtergrondrapport natuur. Kenmerk: BF6777WATRP2106230914. Juni 2021.

2 Methode

Vleermuizen maken op verschillende manieren gebruik van het landschap. Zo hebben ze verblijfplaatsen, afhankelijk van de soort, in bebouwingen of in bomen. Ze gebruiken daarnaast lijnvormige structuren om zich te oriënteren in het landschap en hierlangs en ook boven open weilanden, watergangen en/of plassen te foerageren.

Geschiktheidsbeoordeling te slopen gebouwen

Gebouwen binnen het plangebied waar mogelijke potentieel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen in kunnen voorkomen zijn:

- Loods aan de Waalbandijk 115 (loods blijft behouden in definitief ontwerp²).
- Schuur op het perceel van de Waalbandijk 14.

Een nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is voor deze gebouwen noodzakelijk om een effectbeoordeling te kunnen uitvoeren. Indien verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, moeten mitigerende en compenserende maatregelen getroffen worden en is het aanvragen van een ontheffing voor overtreding van verbodsbepalingen in dit geval noodzakelijk. Onderstaand is een overzicht gegeven van de onderzochte gebouwen/gebouwedelen en de potentieel aanwezige vleermuisverblijfplaatsen.

Loods Waalbandijk 115

De loods aan de Waalbandijk 115 is rood omlijnd weergegeven in Figuur 2-2. Het gebouw is gedateerd en vertoont scheuren in de muren waar vleermuizen in weg kunnen kruipen. Daarnaast zitten er kieren bij de dakrand en ter plaatse van ophangingen, van bijvoorbeeld de schuifdeuren aan de zuid- en oostzijde, welke eveneens gebruikt kunnen worden door vleermuizen (Figuur 2-1). Hierdoor kan de loods aan de Waalbandijk 115 niet worden uitgesloten als verblijfplaats voor vleermuizen.

Figuur 2-1 Waalbandijk 115: overzicht loods (links) en scheuren en kieren in loods (rechts)

² Op 21 november 2021 is besloten dat, in tegenstelling tot het vorig ontwerp, deze loods behouden blijft in de plansituatie.

Figuur 2-2 Te slopen loods aan de Waalbandijk 115 (roodomlijnd)

Schuur aan de Waalbandijk 14

De te slopen loods aan de Waalbandijk 14 is rood omlijnd weergegeven in Figuur 2-4. De schuur is eveneens geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Er zijn diverse mogelijkheden voor verblijfplaatsen voor vleermuizen. Zo is de schuur voorzien van dakpannen, waaronder vleermuizen kunnen wegkruipen (rechter foto Figuur 2-3). Daarnaast zitten er scheuren in de stenen muur die geschikt is voor vleermuizen om in weg te kruipen (rechter foto Figuur 2-3). De aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen kan daarom niet worden uitgesloten.

Figuur 2-3 Waalbandijk 14: Overzicht schuur (links) en pannendak en scheuren in de muur (rechts)

Figuur 2-4 Te slopen schuur ter hoogte van Waalbandijk 14 (rood omlijnd)

Foeragegebied en vaste vliegroutes

De bebouwing en de directe omgeving daarvan kan mogelijk door verschillende soorten vleermuizen gebruikt worden om te foerageren. Het plangebied kan onderdeel uitmaken van een veel groter foeragegebied voor vleermuizen. In de omgeving zijn meerdere alternatieve (uitwijk)mogelijkheden gelegen voor vleermuizen om te foerageren, in de vorm van uiterwaarden, waterpartijen, boomgroepen, weilanden et cetera. Daarnaast kunnen de Waalbandijk en diverse landschapselementen in het plangebied gebruikt worden als vliegroute. Echter, deze functies blijft het plangebied vervullen tijdens én na de voorgenomen dijkversterking. Er is geen sprake van verandering van de huidige situatie. Onderzoek naar de functies van het plangebied als vliegroute of foeragegebied is daarom niet nodig. Waarnemingen van foeragerende of passerende vleermuizen worden kort beschreven, maar niet beoordeeld.

Onderzoek naar zomer-, kraam-, paar- en/of winterverblijfplaatsen

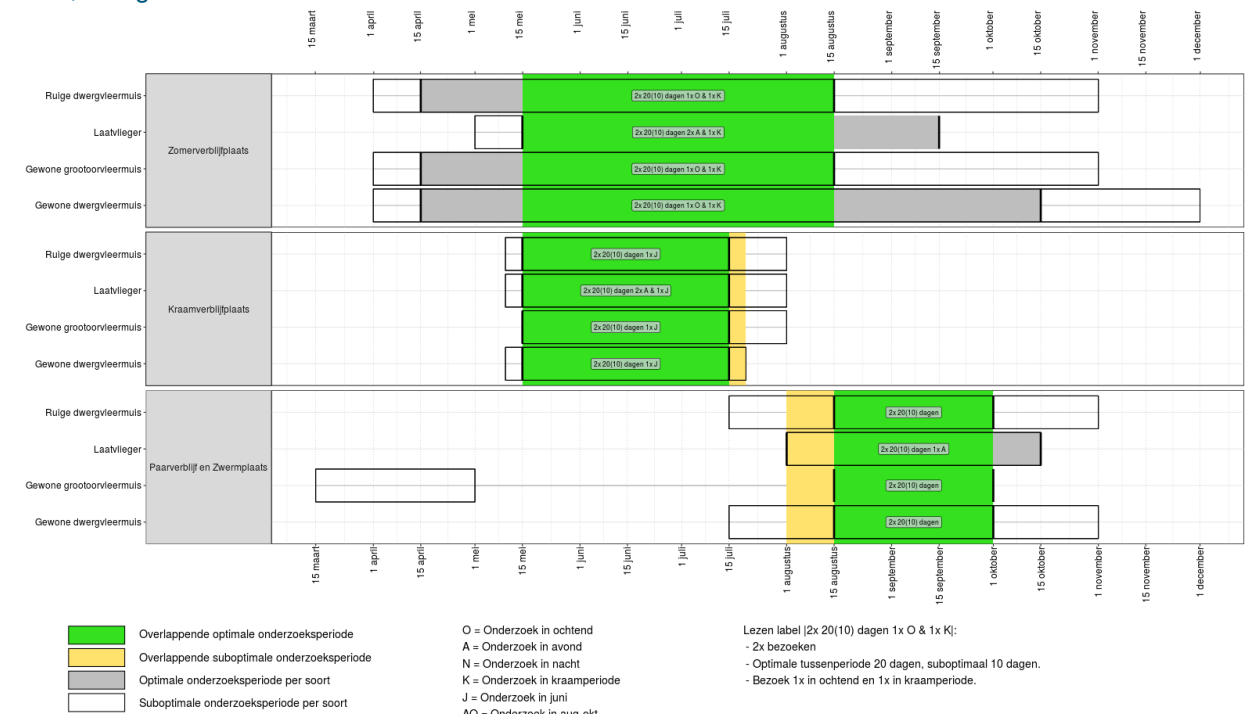
Er is gericht onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van zomer-, kraam-, en/of paarverblijfplaatsen van de gebouwbewonende vleermuissoorten: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. In Tabel 2-1 en Tabel 2-2 is weergegeven welke functies voor welke soorten er bij de gebouwen langs de Waalbandijk zijn onderzocht. Het onderzoek is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2021, zoals opgesteld door de brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Door de inventarisatie conform het Vleermuisprotocol 2021 uit te voeren, wordt juridisch gezien voldaan aan de vereiste onderzoeksinspanning. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden ideaal voor het inventariseren van vleermuizen.

Tabel 2-1 Waalbandijk 115: onderzochte soorten en leefgebiedsfuncties

Waalbandijk 115	Zomerverblijf	Kraamverblijf	Paarverblijf
Gewone dwergvleermuis	X	X	X
Laatvlieger	X	X	X
Gewone grootoorvleermuis	X	X	X
Ruige dwergvleermuis	X	X	X

Op basis van bovenstaande uitgangspunten zijn er op locatie Waalbandijk 115 een viertal avondbezoeken en 1 ochtendbezoek uitgevoerd in het vleermuisactieve seizoen van 2021. Deze inventarisatierondes zijn

uitgevoerd conform onderstaande onderzoeksagenda, welke is opgesteld conform het Vleermuisprotocol 2021, in Figuur 2-5.

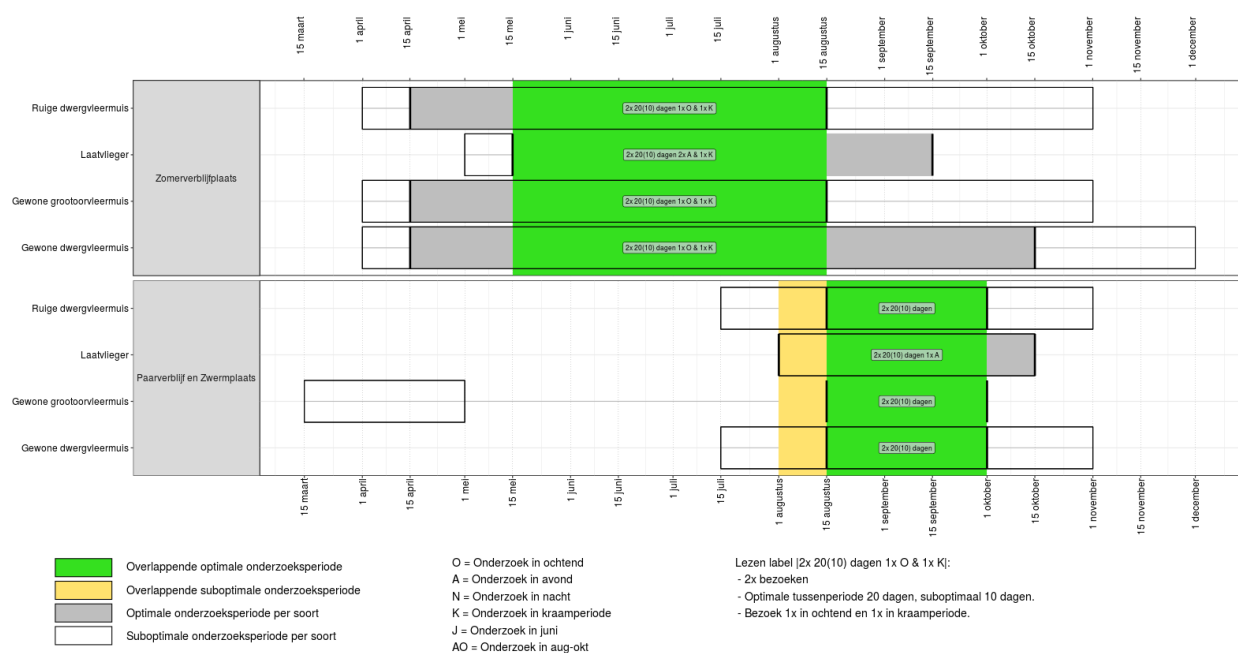

Figuur 2-5 Onderzoeksagenda vleermuisonderzoeken Waalbandijk 115

Tabel 2-2 Waalbandijk 14: onderzochte soorten en leefgebiedsfuncties

Waalbandijk 14	Zomerverblijf	Paarverblijf
Gewone dwergvleermuis	X	X
Laatzvlieger	X	X
Gewone grootvoervleermuis	X	X
Ruige dwergvleermuis	X	X

Op basis van bovenstaande uitgangspunten zijn er op locatie Waalbandijk 14 een drietal avondbezoeken en 1 ochtendbezoek uitgevoerd, indachtig dat dit pand zo goed als ongeschikt is als kraam- en massawinterverblijf, gezien de slechte isolatiegraad van het gebouw en de beperkte grootte van het gebouw. Zorgvuldigheidshalve zijn wel twee rondes uitgevoerd in de kraamperiode. De inventarisatierondes zijn uitgevoerd conform onderstaande onderzoeksagenda, welke is opgesteld conform het Vleermuisprotocol 2021, in Figuur 2-6.

Figuur 2-6 Onderzoekagenda vleermuisonderzoeken Waalbandijk 14

In Tabel 2-3 zijn de uitgevoerde onderzoeksrondes toegelicht. Een aantal van de onderzoeksrondes, voor zomer- en kraamverblijf konden worden gecombineerd. Dit geldt ook voor de eerste ronde voor het vaststellen van paarverblijven en massawinterverblijven. Alle onderzoeksrondes zijn uitgevoerd door deskundige ecologen werkzaam bij Royal HaskoningDHV. De onderzoekers stonden tijdens de onderzoeken voor in- en uitvliegers in de avonduren zo gepositioneerd dat vanuit hun posities ten minste drie kwart van het onderzoeksgebied was te (over)zien of te beluisteren.

Tabel 2-3 overzicht uitgevoerde onderzoeksrondes voor Waalbandijk 115

Datum	Onderdeel	Zon op / onder	Duur (start-eind)	Weersomstandigheden	Temp. (°C)	Wind (Bft.)	Onderzoekers
27-05	ZV en KV	Onder om 21:41u	21:41u–00:08u	Droog, licht bewolkt	12, dalend naar 10	WNW2	GR / YB
15-06	ZV en KV	Onder om 21:58u	21:58u–00:28u	Droog, licht bewolkt	20, dalend naar 17	N1	GR / YB
02-07	ZV en KV	Op om 05:19u	02:19u–05:19u	Droog, half bewolkt	14	ZW2	GR / YB
17-08	PV en MW	Onder om 20:56u	22:00u–00:00u	Droog, geheel bewolkt	14, dalend naar 12	ZW2	YB / EP
07-09	PV	Onder om 20:11u	22:00u-00:05u	Droog en helder	19, dalend naar 16	NW2	GR / EP

Verklaring afkortingen: KV = kraamverblijfplaatsonderzoek, ZV = zomerverblijfplaatsonderzoek, PV = paarverblijfplaatsonderzoek
Onderzoekers: GR = Geoffrey de Rooij, YB = Youri Boom, EP = Emmy Post

Tabel 2-4 overzicht uitgevoerde onderzoeksrondes voor Waalbandijk 14

Datum	Onderdeel	Zon op / onder	Duur (start-eind)	Weersomstandigheden	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Onderzoekers
01-06	ZV	Onder om 21:47u	21:47u–00:17u	Droog, onbewolkt	21, dalend naar 17	NO2	GR / YB
8-07	ZV	Op om 05:24u	02:24u–05:24u	Droog, half bewolkt	13	ZW1	GR / YB
19-08	PV	Onder 20:51u	22:00u–00:00u	Droog, half bewolkt	15	ZW1	YB / EP
09-09	PV	Onder om 20:07u	22:00u-00:05u	Droog, bewolkt	21, dalend naar 19	NO1/2	GR

Verklaring afkortingen: ZV = zomerverblijfplaatsonderzoek, PV = paarverblijfplaatsonderzoek
Onderzoekers: GR = Geoffrey de Rooij, YB = Youri Boom, EP = Emmy Post

Analyse van de waarnemingen en opname van geluiden

Er is op basis van geluid en zicht geïnventariseerd. De onderzoeken zijn uitgevoerd met behulp van de Pettersson D240x met opnameapparatuur, alsook een Batlogger. Wanneer een geluid in het veld niet met zekerheid kon worden gedetermineerd, is een geluidsopname gemaakt. Hierbij geldt dat alle met een Batlogger waargenomen geluiden automatisch zijn opgenomen en steekproefsgewijs zijn geanalyseerd. Voor sommige soorten van het geslacht *Myotis* en *Plecotus* is bijvoorbeeld analyse van een geluidsopname noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. Sommige vleermuisgeluiden van bepaalde soorten lijken echter zo op elkaar dat een nadere determinatie op soortnaam zelfs met behulp van de software niet altijd mogelijk is. Dan blijft het bij een determinatie bij benadering. De geluidsopnamen zijn geanalyseerd met softwareprogramma BatExplorer, versie 2.1.5.0.

3 Resultaten onderzoek

In voorliggend hoofdstuk zijn de resultaten van het vleermuizenonderzoek per gebouw beschreven. Daarnaast is een effectbeoordeling opgenomen en worden eventueel benodigde vervolgstappen beschreven.

3.1 Resultaten Waalbandijk 115

Verblijfplaatsen:

- Er is op 28 mei 2021³ één **zomerverblijfplaats** van een gewone dwergvleermuis vastgesteld. Om 00.10 uur vloog het dier in een opening ter hoogte van de schuifdeur aan de zuidkant van het te slopen gebouwdeel in (zie rode pijl in Figuur 3-1). De locatie van dit zomerverblijfplaats is in Figuur 3-3 aangegeven met cijfer 1.
- Op 15 juni 2021 zijn er twee **zomerverblijfplaatsen** van een gewone dwergvleermuis vastgesteld. Om 22.35 uur vloog een dier uit een scheur in de muur op de noordoosthoek van het te slopen gebouwdeel (linker foto Figuur 3-2). De locatie van deze zomerverblijfplaats is in Figuur 3-3 aangegeven met cijfer 2. Om 23.28 uur vloog een dier in ter hoogte van een opening nabij de groene schuifdeur aan de oostkant van het te slopen gebouwdeel (middelste foto Figuur 3-2). De locatie van deze zomerverblijfplaats is in Figuur 3-3 aangegeven met cijfer 3. Verder is er tijdens deze onderzoeksrondes bij diverse geschikte openingen verblijfplaats indicerend gedrag (aantikken van de opening) waargenomen. Een voorbeeld van een locatie waar verblijfplaats indicerend gedrag is vertoond, is weergegeven in de rechter foto in Figuur 3-2.
- Op 17 augustus en 9 september is een baltsterritorium (ook wel **paarverblijfplaats**) van een gewone dwergvleermuis vastgesteld. Tijdens beide onderzoeksrondes zijn er veelvuldig dieren met sociale geluiden waargenomen, alsook meerdere in- en uitvliegers op bekende in- en uitvliegplaatsen. Er zijn geen indicaties voor een massawinterverblijf vastgesteld, in de vorm van middernachtelijk zwermen. Dat is ook niet verwonderlijk, omdat het gebouw in de winter erg koud zal zijn, gezien het gebruik als slecht of niet gestookte opslagloods met een slechte isolatiegraad.
- Verder zijn er tijdens de onderzoeksrondes door openstaande ramen in- en uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen bij het gebouwdeel ten noorden van de te onderzoeken loods. Deze zijn in Figuur 3-3 aangeduid met de groene pijlen. Deze invliegplaatsen bevinden zich buiten het onderzoeksgebied.

Figuur 3-1 Invlieglocatie gewone dwergvleermuis (rode pijl), waargenomen op 28 mei 2021

³ Dit betreft het onderzoek van 27 mei 2021 zoals weergegeven in de tabel hierboven. Echter is de waarneming gedaan na middernacht.

Figuur 3-2 Vastgestelde zomerverblijfplaatsen (links en midden) en aangetikte potentiële zomerverblijfplaats (rechts)

Figuur 3-3 Zomer- en paarverblijfplaatsen en foerageergebied ter hoogte van de Waalbandijk 115. Roodomlijnd = te slopen gebouw, paarsomlijnd = foerageergebied, blauwe pijlen = invliegers, gele pijl = uitvlieger, groene pijlen = in- en uitvliegend door ramen

Foeragerende vleermuizen en vliegroutes

Aan de oostkant van de te slopen bebouwing zijn meerdere foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze vlogen tussen de bebouwing aan de oostkant en maakten gebruik van de coniferen (iets verder oostwaarts) en mogelijk ook de luwte van de Waalbandijk. Verder werd ook het gebied ten westen van de loods gebruikt als foerageergebied door gewone dwergvleermuis. De foerageergebieden zijn paarsomlijnd weergegeven in Figuur 3-3. Ook zijn er in het plangebied veelvuldig sociale roepen gehoord.

Er zijn regelmatig passerende/overvliegende gewone dwergvleermuis, en enkele laatvliegers en rosse vleermuis, tijdens de onderzoeksrondes waargenomen. Echter zijn er geen indicaties dat het onderzoeksgebied voorziet in een vaste vliegroute dan wel essentieel foerageergebied.

3.2 Resultaten Waalbandijk 14

Verblijfplaatsen Waalbandijk 14:

Er is op 8 juli 2021 een mogelijke invlieger van de gewone dwergvleermuis aan de noordkant van het gebouw waargenomen. Om 4.30 is er een gewone dwergvleermuis waargenomen welke mogelijk het gebouw is ingevlogen. Verder zijn er geheel geen indicaties voor aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen. Gezien de slechte kwaliteit van het pand als rust- en verblijfplaats voor vleermuizen en het feit dat er vrijwel geen activiteit is geweest rond het gebouw, kan worden uitgesloten dat het hier gaat om een essentiële verblijfplaats. Een incidentele zomerverblijfplaats van een enkele mannelijke gewone dwergvleermuis is hier niet uitgesloten.

Foeragerende vleermuizen en vliegroutes

Er zijn tijdens de onderzoeksrondes geen foeragerende vleermuizen waargenomen. Tijdens de onderzoeksrondes zijn er enkele passerende, met name, gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze toonden geen interesse in het gebouw. Van een vaste vliegroute, waarbij het gebouw een belangrijke functie heeft, is geen sprake. Er zijn wel indicaties dat het dijklichaam voorziet in een geschikte structuur voor een vaste vliegroute, in samenhang met het landschap er omheen.

3.3 Overzicht resultaten

In de loods aan de Waalbandijk 115 zijn zomerverblijfplaatsen en een paarverblijfplaats van **gewone dwergvleermuizen** waargenomen. In de schuur aan de Waalbandijk 14 zijn geen essentiële verblijfsfuncties voor vleermuizen waargenomen, al is gebruik als incidentele zomerverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis niet geheel uitgesloten. Verblijfplaatsen van andere soorten werden niet vastgesteld. Tabel 3-1 geeft een overzicht van de aangetroffen verblijfplaatsfuncties.

Tabel 3-1 overzicht van de waargenomen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen per gebouw

Locatie	Zomerverblijfplaatsen	Paarverblijfplaatsen
Waalbandijk 115	3	3
Waalbandijk 14	1 (onzeker)	0

4 Effectbeoordeling

Loods Waalbandijk 115

Door de sloop van het gebouw gaan drie zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren. Het is mogelijk dat het deels om hetzelfde individu gaat, maar dat is niet vast te stellen. Verder is er op verschillende locaties verblijfplaats indicierend gedrag vertoond. Er wordt daarom uitgegaan van meerdere individuen en verblijfplaatsen.

Vernietiging van een voortplantings- en/of verblijfplaats is een overtreding van verbodsbepalingen zoals vastgelegd in art. 3.5, lid 4 van de Wnb. Indien met de sloopwerkzaamheden geen rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van de vleermuis, bestaat ook het risico dat de vleermuis wordt gedood of verstoord. Dit is een overtreding van verbodsbepalingen zoals vastgelegd in art. 3.5, lid 1 en 2.

Schuur Waalbandijk 14

Door de sloop van het gebouw gaat mogelijk één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis verloren.

Vernietiging van een voortplantings- en/of verblijfplaats is een overtreding van verbodsbepalingen zoals vastgelegd in art. 3.5, lid 4 van de Wnb. Indien met de sloopwerkzaamheden geen rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van de vleermuis, bestaat ook het risico dat de vleermuis wordt gedood of verstoord. Dit is een overtreding van verbodsbepalingen zoals vastgelegd in art. 3.5, lid 1 en 2.

5 Conclusie en aanbevelingen

De voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb. Er worden drie zomer- en paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis verstoord en vernietigd aan Waalbandijk 115. Verder wordt één mogelijke zomerverblijfplaats op locatie Waalbandijk 14 verstoord en vernietigd. Hier dient een ontheffing van de Wnb voor te worden verkregen. Om deze te verkrijgen moet een ontheffingsaanvraag worden ingediend, voorzien van een activiteitenplan.

In het op te stellen activiteitenplan moet onder andere onderbouwd worden met welke maatregelen de lokale staat van instandhouding geborgd blijft. In het activiteitenplan dienen onder andere de volgende punten worden uitgewerkt:

- Realisatie voldoende tijdelijke en permanente vervangende verblijfplaatsen. Hierbij geldt dat het ter beoordeling van de ter zake deskundige ecoloog is hoeveel vervangende verblijfplaatsen minimaal nodig zijn. Hier is geen vaste maat voor. Algemene richtlijn is dat op één te vernietigen verblijfplaats 4 alternatieve tijdelijke c.q. permanente passende voorzieningen worden gerealiseerd voor aanvang van de sloopwerkzaamheden. Dat leidt tot de volgende voorlopige compensatieopgave:
 - o Waalbandijk 115: 12 vervangende zomer- en paarverblijfplaatsen in de nabijheid.
 - o Waalbandijk 14: 4 vervangende zomerverblijfplaatsen in de nabijheid.
- Gewenningstermijn voor vervangende verblijfplaatsen:
 - o Zomerverblijfplaats: realisatie minimaal 3 maanden (waarbij alleen de maanden april t/m oktober meetellen)
 - o Paarverblijfplaats: realisatie minimaal 4-6 maanden voorafgaand aan de start van het paarseizoen.
- Voorkomen van verstoring en verwonden en/of doden: sloop van gebouwen waar zich verblijfplaatsen van vleermuizen in bevinden, kan pas wanneer de gebouwen voorafgaande de sloop ongeschikt zijn gemaakt voor verblijf van vleermuizen.

Uitwerking van de maatregelen in een activiteitenplan en ecologisch werkprotocol

De maatregelen welke precies noodzakelijk zijn, dienen in een nader op te stellen activiteiten- of mitigatieplan te worden uitgewerkt. De opdrachtgever dient hiervoor de voorgenomen planning vrij te geven en samen met een ter zake kundig ecoloog te bespreken wat de gevolgen zijn, en waar nodig, de planning aan te passen. Daarnaast dient besproken te worden waar alternatieve verblijfplaatsen worden aangebracht. Het plan dient als onderbouwing van de ontheffingsaanvraag. Na verlening van een ontheffing wordt een **ecologisch werkprotocol** opgesteld voor de uit te voeren voorgenomen ruimtelijke ingreep.

Planning

Een ontheffingsaanvraag kent een **doorlooptijd van circa 20 weken** (13 weken plus door de complexiteit van onderhavige onderzoeksrapportage een verlening van 7 weken: 20 weken). Pas nadat de ontheffing is verleend én de alternatieve verblijfplaatsen zijn geplaatst en de vleermuizen een voldoende gewenningstijd is gegeven, mag men de gebouwen ongeschikt maken en vervolgens slopen.